

## HÄMEENLINNAN VANHUSNEUVOSTON TOIMINTAKERTOMUS 1.6.2022 – 31.5.2023

### 1. VANHUSNEUVOSTON ORGANISOITUMINEN TOIMIKAUDELLE 2021 - 2025

Vanhusneuvosto on yksi kansalaistoiminnan muoto ja kaupungin sekä ikäihmisten järjestöjen, että asukkaiden välinen linkki, jonka tehtävänä on tuottaa kehittämisideoita palvelujen järjestämiseen sekä välittää palautetta niiden laadusta. Neuvostoa tulee lakisäateisenä toimielimenä kuulla ikäihmisen asioiden valmistelussa ja jatkokehittämisessä.

Kuluvalle valtuustokaudelle ovat hämeenlinnalaiset eläkeläisjärjestöt valinneet keskuudestaan ehdokkaat vanhusneuvostoon keväällä 2021 pidetyissä valmistelukokouksissa. Vanhusneuvoston kokoonpanossa on huomioitu yhdistysten jäsenmäärän painoarvo, sukupuolten tasa-arvo sekä alueelliset näkökohdat niin, että mahdollisuuksien mukaan kaikilta kaupungin alueilta on edustus.

Vanhusneuvoston toimintasääntö on hyväksytty kaupunginhallituksen kokouksessa 4.12.2017 § 548. Toimintasääntö uusittiin keväällä 2023 vastaamaan tilannetta hyvinvointialueiden aloitettua. Sääntö lähetettiin kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi 19.6.2023 § 241. Hämeenlinnan vanhusneuvoston toimintasäännön mukaan vanhusneuvosto muodostuu 9 eläkeläisjärjestön edustajasta ja heidän varajäsenistään sekä kaupungin nimeämistä edustajista.

Hämeenlinnan kaupunginhallitus on kokouksessaan 23.8.2021 § 371 asettanut vanhusneuvoston varsinaiset jäsenet ja varajäsenet toimikaudeksi 2021 - 2025.

Varsinaiset jäsenet:

- Hämeenlinnan Kansalliset Seniorit ry, Sirkka-Liisa Virtanen
- Hämeenlinnan seudun Sotaveteraanit ry, Antti Leinikka
- Hämeenlinnan Eläkkeensaajat ry, Veijo Virtanen
- Hämeenlinnan seudun senioriopettajat ry, Marjatta Toivonen
- Eläkeliiton Kalvolan yhdistys, Heikki Koskela
- Eläkeliiton Hämeenlinnan yhdistys ry, Risto Autio
- Eläkeliiton Rengon yhdistys, Riitta Hakamäki
- Eläkeliiton Hauhon yhdistys, Pekka Sillanpää
- Lammin Eläkkeensaajat ry, Sirkku Vesänen

Varajäsenet:

- Hämeenlinnan Kansalliset Seniorit ry, Aili Virkki
- Hämeenlinnan seudun Sotaveteraanit ry, Salme Heijari
- Hämeenlinnan Eläkkeensaajat ry, Hannu Hakala
- Hämeenlinnan seudun senioriopettajat ry, Sirkka-Liisa Puhakka
- Eläkeliiton Kalvolan yhdistys, Timo Kuosmanen
- Eläkeliiton Hämeenlinnan yhdistys ry, Leena Pietilä
- Hämeenlinnan seudun Sotainvalidit ry, Seppo Somerkallio
- Hämeenlinnan Seudun Kristilliset Eläkeläiset ry, Liisa Vuorela
- Hämeenlinnan Eläkeläiset ry, Tapani Antikainen

Vanhusneuvosto on valinnut kokouksessaan 15.9.2021 keskuudestaan puheenjohtajat seuraavasti:

- Sirkka-Liisa Virtanen, puheenjohtaja, puheenjohtajana ensimmäiset kaksi vuotta
- Veijo Virtanen, 1. varapuheenjohtaja, puheenjohtajana toiset kaksi vuotta
- Riitta Hakamäki, 2. varapuheenjohtaja

Kaupunginhallitus on nimennyt lautakuntien edustajat vanhusneuvostoon lautakuntien päätösten mukaisesti (kaupunginhallitus 13.9.2021, § 411):

- Kaupunkirakennelautakunta: Leena Suojala
- Sivistys- ja hyvinvointilautakunta: Kalle Virtanen
- Sosiaali- ja terveyslautakunta: Sirpa Laakso 31.12.2022 asti
- Lautakuntien edustajien lisäksi sote-lautakunnan puheenjohtajalla Karoliina Frankilla on oikeus osallistua kokouksiin 31.12.2022 asti

Vanhusneuvosto tekee tiivistä yhteistyötä ikäihmisten vaikuttajaraadin kanssa. Vanhusneuvoston toimintasäännön mukaan ikäraadin edustaja on mukana työjaoston kokouksissa sekä vanhusneuvoston kokouksissa. Vaikuttajaraadin puheenjohtajana ja ikäraadin edustajana toimii Pentti Repo.

Vanhusneuvoston puheenjohtajat, ikäraadin puheenjohtaja ja sihteeri muodostavat vanhusneuvoston työjaoston. Puheenjohtajat kokoontuvat myös ilman sihteerin läsnäoloa valmistelemaan vanhusneuvoston tehtäviin kuuluvia asioita.

## 2. VANHUSNEUVOSTON TOIMINTA TOIMINTAVUONNA 2022- 2023

Vanhusneuvoston toimintasäännön mukaan neuvosto kokoontuu toimintakauden aikana 6-9 kertaa. Vanhusneuvostolla oli kaudella 2022-2023 yhteensä yhdeksän kokousta, joista osa oli koronapandemian vuoksi etänä Teamsin välityksellä. Pidettyihin kokouksiin neuvoston jäsenet ja varajäsenet osallistuivat edellisen toimikauden tapaan hyvin aktiivisesti. Lautakuntien edustajat ja sote-lautakunnan puheenjohtaja ovat olleet toimintavuoden aikana paikalla vaihtelevasti.

Kokoukset pidettiin seuraavasti ja niissä oli kutsuttuina paikalla eri asiantuntijoita:

- 14.9.2022, palautekeskustelu toimintavuodesta syksy 2021- kevät 2022 ja seuraavan vuoden toiminnan suuntaviivat
- 12.10.2022, projektiasiantuntija Marjo Kollanen ja projektisuunnittelija Sari Valaja-Jokinen, Kanta-Hämeen HVA:n valmistelun tilanne ikäihmisten palveluiden näkökulmasta
- 9.11.2022, liikuntapäällikkö Päivi Joenmäki, Liikkuva Hämeenlinna -ohjelman valmistelu
- 14.12.2022, Sivistys- ja hyvinvointijohtaja Päivi Raukko, hyvinvointialueen ja kaupungin yhdyspintatyö
- 18.1.2023, henkilöstö- ja valmiusjohtaja Anne Iijalainen. Hämeenlinnan kaupungin uusi organisaatio 2023
- 15.2.2023, viestintäpäällikkö Mia Hällström, kaupungin viestintä ja tulevaisuuden suuntaviivat
- 15.3.2023, hyvinvointipäällikkö Jari Pekuri, hyvinvointikyselyn tulokset 2022 ja kaupungin hyvinvointityö
- 12.4.2023 muistiasiantuntija Marko Mustiala Kanta-Hämeen Muistiyhdistys, Muistiystävällinen asuminen
- 17.5.2023, kokouspaikkana Rengon kimpakammari, aiheena ikäihmisten hyvinvointi pitäjissä vieraana mm. toimitusjohtaja Heikki Meriläinen Vanhusten asuntosäätiö sekä renkolaisten eläkeläisyhdistysten edustajia
- Vanhusneuvoston muistiot ovat nähtävillä kaupungin vanhusneuvoston omilla nettisivuilla: <https://www.hameenlinna.fi/hallinto-ja-talous/paatoksenteko/neuvostot/vanhusneuvosto-2/>.

- 14.3.2023 järjestettiin vanhusneuvoston taustajärjestöjen edustajille yhteistilaisuus aiheena ”Ikäihmisten hyvä arki – Mistä se koostuu?”, tilaisuuden alustajina toimivat valtuuston varapuheenjohtaja Helena Lehkonen ja hyvinvointipäällikkö Jari Pekuri. Tilaisuuteen osallistui 43 henkeä ja se tuotti erittäin hyviä näkökulmia kaupungin hyvinvointityön kehittämiseen.
- 15.3.2023 vanhusneuvosto ja ikäraati järjestivät Erätauko-keskustelun kirjastossa aiheesta ”Tavoittaako tieto ikäihmiset”. Keskustelun moderaattorina toimi Pentti Repo ja yhdessä vanhusneuvoston sihteerin Heli Pirkkalaisen kanssa.

Työjaosto on toiminut koko vuoden aktiivisesti. Se on valmistellut mm. vanhusneuvoston kokoukset, ja seurannut ajankohtaisia valmistelussa olevia asioita. Työjaosto on ylläpitänyt yhteyttä verkostoihin ja osallistunut eri yhteistyötahojen ja verkostojen toimintaan. Työjaosto on vastannut lukuisiin lausuntopyyntöihin vanhusneuvoston valtuuttamana.

Työjaosto valmisteli vanhusneuvoston toimintasäännön päivityksen hyvinvointialueiden aloitettua. Neuvosto käsitteli päivitetyn version kokouksessaan 12.4.2023 hyväksyen sen toimitettavaksi kaupunginhallitukselle vahvistettavaksi. Toimintasääntöön tehtiin vain hyvinvointialue -organisaation käynnistymisen edellyttämät muutokset. Vanhusneuvoston toimintaperiaatteen ja perustehtävä säilyvät ennallaan.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen vanhusneuvostoon nimettiin Hämeenlinnan kaupungin vanhusneuvostoa edustavaksi jäseneksi Veijo Virtanen ja hänen varajäsenekseen Salme Heijari.

### 3. Vanhusneuvoston toimintakauden 2022-2023 teemat

Vanhusneuvosto on toimintakauden aikana seurannut olennaisia asioita ja tulevia muutoksia, jotka kohdistuvat ikääntyvien elämään. Neuvosto on myös tuonut aktiivisesti esiin ikäihmisten hyvän elämän edellytyksiä niin kaupungin ja hyvinvointialueen toimijoille kuin julkiseen keskusteluunkin. Hämeen Sanomat julkaisi vuoden 2022 loppuun asti kerran kuussa Ikänurkka-kolumnia, johon vanhusneuvoston ja ikäihmisten vaikuttajaraadin jäsenet toimittivat kirjoituksia. Asumiseen liittyviä kirjoituksia julkaistiin myös jokaiseen kotiin jaetussa kaupungin Arjessa mukana -asukaslehdessä.

- Ympäristöministeriön rahoittama ”Meikä asuu missä haluu” -hanke, mikä keskittyi ikääntyneiden asumisen kehittämiseen, päättyi vuoden 2022 lopussa
- Sosiaali- ja terveysministeriön hanke ”Pysyvä koti – muuttuvat palvelut” -hanke, päättyi syksyllä 2022
- Kanta-Hämeen hyvinvointialueen toiminnan suunnittelu ja käynnistys
- Hyvinvoinnin edistäminen ikäihmisten osalta kaupungin uudessa organisaatiossa
- Uudet uhkat, sota Ukrainassa 24.02.2022-, inflaatio, elinkustannukset, sähköpulan uhka

Toimintakauden aikana poistuivat viimeisetkin koronarajoitukset lukuun ottamatta hoivakotien ajoittaisia vierailurajoituksia. Vanhusneuvostossa järjestettiin läsnäolokokouksia, mutta etäosallistumisen mahdollisuus säilytettiin. Jäsenten läsnäolo palautui koronaa edeltäneelle korkealle tasolle. Keskustelu käsiteltävistä aiheista oli hyvin vilkasta ja monipuolista.

Hämeenlinnan kaupungilla oli käynnissä kaksi ikääntyneiden elämään kohdistuvaa hanketta: ympäristöministeriön rahoittama ”Meikä asuu missä haluu” -hanke sekä STM:n rahoittama ”Pysyvä koti – muuttuvat palvelut” -hanke. Vanhusneuvosto osallistui hyvin aktiivisesti molempiin hankkeisiin. ”Meikä asuu” -hankkeesta mainittakoon 500 vastausta kerännyt ikäihmisten asumisen ongelmia ja toiveita koskeva kyselytutkimus ja tulosten analysointi, joiden toteuttamisessa olivat mukana sekä vanhusneuvosto ja ikäraati että näiden taustajärjestöt. Hanke tuotti arvokasta tietoa ikäihmisten asumisen suunnittelun

pohjaksi sekä Hämeenlinnan kaupungille että hyvinvointialueelle. Vanhusneuvosto ja ikäraati laativat keskeiset kehittämistarpeet sisältävän tahdonilmaisun, joka luovutettiin kaupunginhallitukselle ja keskeisille viranhaltijoille.

Hyvinvointialueen käynnistyminen (OmaHäme 1.1.2023) väritti vahvasti myös vanhusneuvoston toimikautta. Ikäihmisten palveluiden suunnitteluun osallistuminen koettiin hyvin mielekkääksi ja tarpeelliseksi, mutta esimerkiksi ikäihmisten asumisen kehittämistä koskevat toimet viivästyivät selkeästi. Tehtävien ja vastuun jakautuminen hyvinvointialueen ja kuntien kesken konkretisoituu vasta uuden toimintamallin päästyä vauhtiin lähitulevaisuudessa. OmaHäme käynnisti aluetason vanhusneuvoston toiminnan maaliskuussa 2023.

Toimintakauden aikana vanhusneuvosto on osallistunut kaupungin valmistelussa olevien asiakokonaisuuksien valmistelutyöhön. Neuvosto on ollut mukana kaupungin hyvinvointisuunnitelman sekä ikääntyvän väestön tukemisen käytännön toimenpiteiden suunnittelussa ja seurannassa sekä esteettömyysohjelman seurannassa. Tärkeä tehtävä on ollut myös kotonaan asuvien ikäihmisten hyvinvoinnin edellytysten konkretisointi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö on entistä keskeisempi tehtävä kaupungille hyvinvointialueiden vastatessa sosiaali- ja terveystaloukselta. Vanhusneuvoston taustaryhmien tilaisuus maaliskuussa palveli hyvin tätä päämäärää.

Vanhusneuvostolle on ohjautunut edelleen erilaisia ikääntyvään väestöön kohdistuvia kyselyitä ja tiedusteluja, joihin ovat vastanneet vanhusneuvosto tai neuvoston työjaosto.

Vanhusneuvoston huoli ikääntyvien ”digisyrjinnästä” on kasvanut. Sekä kaupunki että hyvinvointialue kehittävät kiihtyvällä tahdilla uusia digipalveluja ja lähes kaikki neuvonta tapahtuu verkossa. Vanhusneuvosto on jatkuvasti korostanut ja muistuttanut eri yhteyksissä digitaidottomien palveluiden ja tiedon saannin turvaamisesta.

Kulunutta toimikautta leimasi myös käynnissä oleva Ukrainan sota, jonka seurannaisia ovat muun muassa turvallisuuden lisääntyminen ja kiihtynyt inflaatio sekä lähes kaikkien hintojen nousu. Nämä uhkaavat myös ikääntyvän väestön hyvinvointia.

Hyvinvointialueen käynnistyminen on osaltaan vaikuttanut myös vanhusneuvoston toiminnan painopisteisiin. Vanhusneuvosto on pyrkinyt muodostamaan kokonaiskuvaa käynnistyneistä muutoksista. Erityistä huolta on kannettu kaupungin ja hyvinvointialueen yhdyspintatyöstä. Monet ikäihmisten elämään vaikuttavat seikat kuten ikäystävällinen asuminen, lähipalvelut ja kotiin toimitettavat palvelut jakautuvat nyt kaupungin ja hyvinvointialueen kesken. Vaara palvelujen pirstoutumiseen on ilmeinen.

Palveluverkossa ei toimintakauden aikana ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Hyvinvointialueiden aloittaessa toimipisteet jatkavat entisellään ainakin kesään 2023. Hoitohenkilöstön saatavuuden ongelmat pahenevat ja ovat vaikuttaneet osaltaan hoitoketjujen toimivuuteen. Vanhusneuvosto ja ikäraati ovat korostaneet, ettei palveluja saa ajaa alas ennen kuin korvaavien uusien palvelujen toimivuus on varmistettu.

Vanhusneuvosto on vaikuttamistoimielin vailla toimeenpanovaltaa. Sen työn tuloksellisuudesta kertoo sen saama asema osapuolena kaupungin palvelujen suunnittelussa, seurannassa ja tulosten arvioinnissa. Lisäksi vanhusneuvostolla on tärkeä tehtävä pitää yllä monipuolista, asiantuntevaa ja terveen kriittistä keskustelua ikäihmisten hyvinvoinnista sekä päättäjien että kaupunkilaisten parissa. Kumpaakin tehtäväänsä vanhusneuvosto on pyrkinyt hoitamaan voimia säästämättä. Oman arvionsa mukaan vanhusneuvosto kokee olevansa arvostettu vertaisasiantuntija, joka halutaan mukaan. Suurelle osalle kaupunkilaisia vanhusneuvosto ja sen toiminta lienee edelleen valitettavan vieras.

Lisätään toimintakertomukseen vielä tiedot vanhusneuvoston budjetista ja kustannuksista. Lisätään, että vanhusneuvoston vuosibudjetti on 10 000 euroa. Raportointikauden 1.6.2022-31.5.2023 välisen ajan kulut olivat yhteensä 11 510 euroa. Summa koostuu pääosin osallistujien kokouspalkkioista. Niiden lisäksi kustannuksia aiheutui keväällä 2023 Raatihuoneella järjestetyn taustajärjestöjen tapaamisen kahvitarjoilusta.

Toimintakertomus vanhusneuvoston kaudelta 1.6.2022-31.5.2023 on hyväksytty vanhusneuvoston kokouksessa 30.8.2023.